

Landbrugsordninger i Sverige og Norge.

Af cand. polit. *Johs. Laursen.*

Denne Artikel, der er skrevet før Begivenhederne den 9. April, redegør for de Forhold, der var gældende indtil dette Tidspunkt, og behandler derfor ikke de Ændringer, der maatte være foretaget som Følge af de siden da indtrufne særlige Forhold.

Det sidste Tiaars kriseagtige Tilstande har nødvendiggjort Landbrugsordninger i de fleste Lande. Aarsagen er svigtende Rentabilitet; men Krisens Styrke og Retning har været forskellig og afhængig af Landbrugets Opbygning og Stilling i det enkelte Lands Økonomi. En Redegørelse for de vigtigste Ordninger i Sverige og Norge — de to Lande det for Danmark vil være mest nærliggende at sammenligne med — maa derfor ledsages af det Forbehold, at Forudsætninger og Vilkaar paa mange Punkter er forskellige, saa at en Ordning i eet Land ikke uden videre kan tages som Mønster i et andet.

De danske Støtteforanstaltninger skal ikke behandles særskilt; men det maa være naturligt som Indledning til Omtalen af Nabolandenets Forholdsregler at paapege nogle vigtige Forskelle, der maa præge Afgørelsen af, hvilke Foranstaltninger, det er muligt og hensigtsmæssigt at indføre i hvert enkelt Land.

Nogle Træk af de to Landes Landbrug i Sammenligning med Danmarks.

Produktionsretningen er noget forskellig, saaledes som det kan læses af følgende Tal for Bruttoudbyttets procentvise Fordeling i Regnskabsaaet 1936/37 ifølge de tre Landes Driftsbureauundersøgelser.

	Danmark	Sverige	Norge	
			Østlandet	Vestlandet
Fra Planteavlen	10,9	36,3	20,4	18,6
Fra Husdyrholdet	84,6	59,2	72,1	72,7
Fra andre Kilder	4,5	4,5	7,5	8,7
	100	100	100	100

Tallene dækker over adskillige lokale Forskelle. Saaledes har i 1936/37 de sydlige danske Oers Udbytte af Planteavlen været 29,4 pCt., heraf 15,4 pCt. af Handelsroer og 10,3 pCt. af Korn. Vest- og Midtjyllands Bruttoudbytte hidrører til Gengæld for 90 pCt.'s Vedkommende fra Husdyrholdet. I Sverige har tilsvarende de sydlige Hvede- og Sukkerroemraader 45 pCt. af Bruttoudbyttet fra Planteavlen, heraf Korn 24 pCt. og Sukkerroer 15 pCt., medens til Gengæld Nordlandsomraaderne naar ned paa 7—10 pCt. Af norske Distrikter er i Tabellen kun medtaget Øst- og Vestlandet. I »Fjeldbyggerne« var Planteavlens Andel kun 10 pCt., i »Nordland«, der dog kun var repræsenteret med fem Regnskaber, 13,4 pCt., i »Sørlandet« 16,4 pCt. og i »Trøndelag« 21,3 pCt., herunder Korn 13,2 pCt.

Hovedindtrykket af Tabellen vil iøvrigt være Danmarks Særstilling som Husdyrproduktionens Land. Tilsyneladende staar Norge Danmark nærmest i Retning af stor Husdyrproduktion. Det maa dog erindres, at den norske Produktion er betydeligt mere ekstensiv end den danske, i stor Udstrækning baseret paa naturlige Græsgange. Bl. a. spiller Faareavlen en langt større Rolle i Norge end i de to andre Lande. I Sverige er især den sydlige og til Dels den mellemste Del af Landet kornproducerende, i Norge navnlig Østlandet og Trøndelag.

Af en vis Interesse, naar Spørgsmaalet er om Støtteforanstaltningers Nødvendighed og Værdi, er det at faa klarlagt *Selvforsyningsgraden* i de paagældende Landbrug. Der er Forskel paa Modstandsevnen overfor daarlige Tider hos det moderne Handelsbrug, hvor Forbrugsvarerne i vid Udstrækning hjemkøbes og hos tidligere Tidens Bønderbrug, hvor største Delen af Forbruget kunde dækkes af hjemmeavlede Produkter, og hvor Produktionen til Gengæld ikke behøvede at være meget større end Egenforbruget.

I de norske Driftsundersøgelser findes nogle Beregninger over Selvforsyningsgraden. Hovedresultatet bliver, at den samlede Selvforsyning varierer mellem 31,1 pCt. af Forbruget for Østlandet og 42,2 pCt. for Fjeldbyggerne. Selvforsyningen stiger altsaa med Afsondretheden, og den er størst paa de smaa Brug. Den danske Beretning bringer en Undersøgelse, hvorefter ca. 30 pCt. af det samlede Vareforbrug udgøres af Bedriftens egne Produkter. Selv om de to Undersøgelser ikke er helt ensartede, kan man sikkert gaa ud fra, at Selvforsyningen er betydeligt mindre i det danske Landbrug. Sverige maa antages at indtage en Mellemstilling. De sydsvenske Egne vil ligge nær danske Forhold, medens afsondrede svenske Distrikter har Tilstande lignende de norske.

Denne Omstændighed i Forbindelse med en større Fremmedkapital, som beslaglægger faste Beløb til Forrentning uanset Produktpriserne, bevirker, at det danske Landbrug rammes haardest af Prisleiligheder. Indenfor de enkelte Lande har Brugene med den største Grad af Selvforsyning det mindste Behov for Støtte. Da denne i Reglen kun ydes til den Del af Produktionen, der gaar til Salg, handles der altsaa for saa vidt i Overensstemmelse hermed.

De nævnte Forhold skulde snarest motivere flere Støtteindgreb i Danmark end i de to Nabolande; disse skulde bedre være i Stand til at staa en Krise igennem. Imidlertid har Modstandsevnen dog ikke været større, end at Hjælp

alligevel har været nødvendig, bl. a. fordi de anførte konjunkturdæmpende Momenter ikke gælder i lige høj Grad for alle Brug og alle Landsdele.

Naar de danske Forholdsregler mod Landbrugskrisen har været mindre vidtgaaende end Nabolandenes, skyldes det ikke mindre Behov, men mindre Mulighed for Gennemførelsen. Landbruget indtager en langt mere dominerende Stilling i dansk Erhvervsliv, hvorfor tilsvarende Støtte vilde blive langt mere kostbar. Endvidere maa paapeges den fundamentale Forskel, at *L a n d b r u g s e k s p o r t e n* er en saa overvejende Del af den danske Landbrugsproduktion ligesom af den samlede danske Eksport, medens den af Nabolandene stort set kun benyttes i Reguleringsøjemed. De prishævende Foranstaltninger har derfor som Hovedregel maattet begrænses til den paa Hjemmemarkedet afsatte Del af Produktionen.

Politiske Forudsætninger.

Den politiske Baggrund for Landbrugslovgivningen i de to omhandlede Lande viser store Lighedspunkter. Baade i Sverige og Norge blev liberale Regeringer nogen Tid efter Krisens Begyndelse afløst af Arbejderregeringer med Landbrugerstøtte.

I Sverige sad fra 1930 Ministerierne Ekman og Hamrin af Partiet »De Frisindede«. Efter Valget i September 1932 fulgte den socialdemokratiske Regering *P. A. Hansson* med *P. E. Sköld* som Jordbrugsminister. Denne Regering blev i Reglen støttet af Bondeforbundet. »Kohandelen« mellem de to Partier i 1933 var Indledningen til den siden førte »Velfærdspolitik« mod Arbejdsløshed og Landbrugsvanskeligheder. I Foraaret 1936 opstod en forbigaaende Uenighed, der fremkaldte Ministeriets Afgang og Dannelsen af en Bondeforbundsregering med *A. Pehrsson-Bramstorp* som Stats- og Jordbrugsminister. Efter Valget i September dannedes derpaa en Koalitionsregering mellem de to Partier med *P. A. Hansson* som

Statsminister og Pehrsson-Bramstorp som Jordbrugsminister. Ogsaa i det af Krigsforholdene fremkaldte Samlingsministerium beklæder disse de to Poster.

I Norge vekslede Bondeparti- og Venstregeringer de første Aar. Fra 1928—31 sad Venstreministeriet *Mowinckel*, afløst af Bondepartiministerierne *Kolstad* og *Hundseid*. Fra Marts 1933 til Marts 1935 sad atter et Ministerium *Mowinckel*, der netop faldt paa Landbrugs-spørgsmaalet, idet den liberalistisk indstillede Landbrugsminister *H. Five* nægtede at gaa med til de Mindstekrav til en Landbrugspolitik, som Bondepartiet stillede. Derefter fulgte den nuværende Arbejderpartiregering *Nygaardsvold* med *H. Ystgaard* som Landbrugsminister. Denne Mindretalsregering har som Regel søgt parlamentarisk Støtte hos Bondepartiet, undertiden dog hos Venstre.

Love og Organisationer.

De svenske Lovbestemmelser omtales naturligt i Forbindelse med de enkelte Reguleringer. I Modsætning til de svenske grunder Hovedparten af de norske Regler om Støtte til Husdyrproduktionen sig paa kun to Love. Allerede i 1930 vedtoges »Omsætningsloven«, ifølge hvilken der oprettes et Omsætningsraad med den Opgave at fremme Omsætningen af Flæsk og Faarekød, Mælk, Smør, Ost og Æg. Flertallet af Raadets Medlemmer vælges af de store Landbrugsorganisationer. Midlerne tilvejebringes gennem Afgifter, som Regeringen efter Raadets Indstilling for indtil et Aar ad Gangen kan lægge paa Omsætningen af de nævnte Varer. Iøvrigt er Fremgangsmaaden den, at Beløbene stilles til Raadighed for Landsorganisationerne. Der fandtes kun undtagelsesvis egnede Organisationer, saa at de fleste først er dannet efter Omsætningsloven og paa dennes Foranledning. Bortset fra nogen lokal Forsyning har disse Organisationer Monopol paa Forsyning af det norske Marked og paa at opnaa Statsstøtten saavel som paa Eksportbidragene.

Medens Omsætningsloven saaledes nærmest betyder en Opfordring til Producenterne til Dannelse af en Organisation til Varetagelse af deres Interesser, har »Midlertidig Lov om Kriseforanstaltninger til Støtte for Landbruget«, oprindeligt af 29. Juni 1934, senere ændret og udvidet, mere ekstraordinær Karakter. Med Hjemmel i denne Lov opkræves Kraftfoderafgifter samt Margarineafgifter. De indkomne Beløb anvendes ligesom Omsætningslovens til Støtte for Landbruget; men Administrationen er i højere Grad undergivet Landbrugsministeriet.

De svenske Organisationer er som de norske for de flestes Vedkommende fremkaldt af Landbrugskrisen. Deres Dannelse er i høj Grad opmuntret af Statsmagten gennem Bestemmelser om, at Støtte først iværksættes, naar en Centralorganisation er oprettet. Eksempelvis skal Mælkeafgiften først opkræves, naar en Organisation, der repræsenterer mindst 60 pCt. af den ved Mejerierne indvejede Mælk, indstiller det. Dette Krav opfyldes af den straks i 1932 ved den første Mælkeregulerings Vedtagelse dannede »Svenska mejeriernas riksförening«. I »Svenska äggintressenters förening« understreges den statslige Karakter af, at Regeringen udnævner Formanden og et Bestyrelsesmedlem. Ordningernes Gennemførelse er dog ikke overladt til Producentorganisationerne alene; ved de forskellige Regulerings Indførelse blev nedsat en Række statslige Nævn, Statens Kornnævn, Statens Mælkenævn o. s. v., der i 1935 gik op i Statens Jordbrugsnævn, som dog undertiden delegerer sine Beføjelser til Organisationerne.

Det kan næppe nægtes, at Nabolandene ved Dannelsen af de nye Organisationer i flere Henseender har overfløjet Danmark, saaledes med Hensyn til Tilslutningen, der oftest er meget stor. Endvidere er disse Organisationer mere centraliserede end de tilsvarende danske, og de er ad de nævnte Veje sat i Besiddelse af rigeligere Penge midler at anvende f. Eks. i Propagandaøjemed.

Sveriges Kornordning.

Saa vel i Sverige som i Norge var der længe før Landbrugs-krisen ydet Støtte til den indenlandske Kornavl; men i begge Lande har Krisen givet Anledning til nye Forholdsregler, for en stor Del gennemført i Tilslutning til og som Udvidelse af tidligere Ordninger.

I Sverige daterer **T o l d b e s k y t t e l s e n** for Korn sig fra 1888 og blev skærpet i Aarene efter; den var dette Lands Svar paa de oversøiske Leverancer af billigt Korn. Allerede inden den nuværende Krise, i 1926, blev hertil føjet en Ordning med **U d f ø r s e l s b e v i s e r**. Aarsagen var, at Tolden begyndte at blive mindre effektiv, efterhaanden som Sverige nærmede sig Selvforsyningsgrænsen for Korn. Derfor skulde Eksportører af uformalet Hvede og Rug hos Toldvæsenet kunne forlange et Bevis for Udførselen med Oplysning om, hvor stort et Beløb, der skulde have været betalt i Told, saafremt det havde været en Import, der havde foreligget. Dette Bevis kunde senere gælde som Betalingsmiddel for Told ved Indførsel eller faas indløst kontant, saafremt der fra anden Side blev importeret tilstrækkeligt. Naar Udnyttelse var mulig, var der altsaa i Virkeligheden Tale om en Eksportpræmie. Ideen til dette System stammer fra Tyskland.

Efter de nugældende Bestemmelser er det Regeringen, der afgør, om og i hvilket Omfang Udførselsbeviser skal udstedes. I lange Perioder har Udnyttelse ikke været mulig, fordi Verdensmarkedspriserne laa for langt under de svenske.

Formaalet med den netop omtalte Ordning var at skaffe Afløb fra det svenske Marked gennem Eksport. Formaalet med **I n d m a l i n g s t v a n g e n**, der nu sikkert er den vigtigste af Reguleringsbestemmelserne, er at skaffe garanteret indenlandsk Afsætning for svensk Korn. Ifølge den paagældende Forordning, oprindelig af 1930, fastsætter Regeringen, hvor stor en Procentdel svensk Korn, der til enhver Tid skal forlanges indmalet i Melet. Hertil svarer **I n d b l a n d i n g s t v a n g e n**, hvorefter Importører af

Rug- og Hvedemel skal indblande en saadan Mængde svensk Mel, at Indmalingsprocenten opfyldes. Denne har været stigende i Aarene, siden den blev indført, helt op til 100 (Hvede 1934/35), men synes nu i Reglen at ligge ved 90 eller nærmest lidt højere.

Allerede i 1930 var der mellem Staten og de største Møller truffet en Aftale, hvorved disse forpligtede sig til at aftage alle svenske Kornpartier, der blev dem tilbudt, til bestemte Minimumspriser. Aaret efter blev denne Ordning lovfæstet, hvorved der altsaa blev givet den svenske Korndyrker absolut Garanti for Afsætning til statsfastsatte Priser. Fra 1936 blev Systemet dog forladt som for risikabelt og kostbart, og i Stedet indførtes en Ordning med Støttekøb. Opgaven var herved kun at forhindre, at et eventuelt Overskud af Korn trykkede Priserne for stærkt. Naar Fare herfor opstod, skulde et statsligt Selskab opkøbe en begrænset Mængde til faste Priser. Paa den anden Side bestemmer Loven, at en Prisstigning udover en bestemt Grænse skal imødegaaes ved Lagerrealisation eller Import. Paa Grund af ringe Høst fandt Ordningen ikke Anvendelse i 1936. Et Overskud i 1937 kunde eksporteres til bedre Priser end Støttekøbenes. I 1938 blev Støttekøb derimod iværksat, delvis til Beredskabslagre med Henblik paa en Krigssituation. Et saadant paa 100 000 Tons Brødkorn blev oprettet i 1936. Regeringen kan træffe Beslutning om Udvidelse. Lageret maa kun bruges, naar det skønnes nødvendigt af Hensyn til Folkeernæringen. Formaålet med disse Oplagringer er altsaa forskelligt fra de tidligere, hvor det prisregulerende Formaal var det eneste.

Dels for at bremse Avlen, dels for at skaffe Midler indførte man i 1934 en Hvedeafgift. Efter Regeringens Bestemmelse betales Afgiften af al formalet svensk eller udenlandsk Hvede til Fremstilling af Mel eller Gryn. Maksimum er 3 Øre pr. kg. Dens Provenu anvendes til Dækning af Tab ved Brødkornsreguleringen, bl. a. ogsaa til Beredskabslagringen.

Da Krisen først ramte den vegetabiliske Produktion, blev Brødkornsstotten sammen med Sukkersubventionen indført først. Disse Produktionsgrene var derfor forholdsvis gunstigt stillet, da den animalske Produktion kom i Vanskeligheder, og inden denne endnu var blevet hjulpet. Resultatet blev en Udvidelse af Brødkornsarealerne i de første Aar af Trediverne, saaledes voksede Hvedearealerne fra 262 000 ha i 1930 til 303 000 ha i 1933. I Forbindelse med gode Hostaar førte dette til Opkomsten af betydelige Lagre, som senere maatte realiseres enten gennem Eksport eller ved Salg til Foderbrug. Da Verdensmarkedspriserne laa lavt, maatte man i ikke ringe Omfang ty til den sidste Udvej, idet Kornet blev denatureret. En Del af Omkostningerne overførtes paa Importørerne gennem en Bestemmelse om, at Import af Majs kun maatte ske, naar Importøren havde denatureret en vis Mængde svensk Korn eller opkøbt saadant Korn. I 1936 var største Delen af de overskydende Lagre bortskaffet. Af det opstaaede Tab paa 81 Mill. Kr. kunde 28 Mill. dækkes af Hvedeaafgiften, medens 53 Mill. blev anvist paa Finansloven. Der foreligger her en Undtagelse fra det senere hen i Sverige omhyggeligt fastholdte Princip ikke at bebyrde det ordinære Budget med Udgifter til Ordningernes Gennemførelse, men i Stedet at anvise en bestemt Indtægt til Dækning af hver enkelt Udgiftspost. I Reglen fremskaffes Midlerne gennem Afgifter i nøje Tilknytning til den paagældende Foranstaltning.

Importen af Brødkorn er under Reguleringen gaaet stærkt tilbage, af Hvede saaledes fra 175 800 Tons i 1930 til 50 400 Tons i 1937, af Rug fra 73 000 Tons til 2700 Tons i de samme Aar. Naar Importen overhovedet opretholdes, skyldes det ikke Umuligheden af at dyrke endnu disse Mængder Korn paa svensk Jord. Af Hensyn til Fremskaffelsen af det bedst mulige Mel er imidlertid stadig nogen Indblanding af udenlandsk Korn nødvendig, specielt i de Aar, hvor Kvaliteten af det svenske Korn er daarligst. Man anstiller dog Forsøg i den Hensigt at naa til at kunne overflødiggøre Import ogsaa i denne Henseende.

Sveriges Foderkornsordning.

Den omtalte betydelige Fremgang for Dyrkningen af Brødkorn var sket paa Bekostning af de Kornsorter, der væsentlig benyttedes til Foder, idet det samlede Kornareal gik lidt tilbage. Dette Resultat af Støtten til Brødkornet var imidlertid ikke tilsigtet; Indførelsen af Foderstofreguleringen kan da tages som et Eksempel paa, at Støtte til een Produktionsgren — dersom denne ikke isoleret er nødlidende — hurtigt kræver Støtte ogsaa til andre. Formaalet maatte da blive dels at støtte den indenlandske Foderavl, dels at hindre en uønsket Produktionsforøgelse paa Basis af importeret, billigt Kraftfoder.

I n d m a l i n g s b e s t e m m e l s e r f o r H a v r e. Siden 1932 bestod en Aftale med Grynøllerne om Indmaling af en vis Procentdel svensk Havre. Da Aftalen ikke blev fornyet, kom i 1933 den siden gældende Bestemmelse, hvorefter det paahviler enhver svensk Mølle ved Fremstillingen af Havreprodukter at anvende en vis Andel svensk Havre. Procenten har været meget stærkt svingende med Høstforholdene; den længste Tid har den ligget mellem 70 og 90; efter det daarlige Høstaar 1936 naaede den dog i Forsommeren 1937 helt ned i 10. Indførsel af Havregryn og Havremel tillades kun undtagelsesvis.

I m p o r t r e g u l e r i n g. Siden December 1933 har Import af Havre, Byg, Klid og Majs krævet særlig Tilladelse, der dog for de to sidstnævntes Vedkommende normalt meddeles. Havre, indført til Foderbrug, skal denatureres ved Farvning. Regeringen er beføjet til at paalægge Afgifter indtil en vis Højde; i Reglen har Satserne været 2—4 Øre pr. kg. Oliekaeskatten daterer sig fra 1933 og er kædet sammen med Mælke reguleringen, til hvis Gennemførelse den skulde bringe Midler. Formaalet var iøvrigt at begunstige de Mælkeproducenter, der baserede deres Produktion paa indenlandsk Foder samt at forhindre en Opgang i Mælkemængden, der vilde bringe Reguleringen i Fare. Afgiften rammer saavel den impor-

terede Vare, som den i Sverige — paa Grundlag af udenlandsk Raastof — producerede.

Aarene umiddelbart før Reguleringen bragte en enorm Opgang i Importen af Oliekager og Majs. Det svenske Landbrug udnyttede det lave Verdensprisniveau for Foderstoffer; det betalte sig at dyrke Brødkorn og importere Foder. Det var da naturligt delvis at foretage de ønskede Paavirkninger af Mælke- og Flæskeproduktionen via Raastofferne, først og fremmest henholdsvis Oliekagerne og Majsen.

Medens Hvedeaafgiften udelukkende anvendes til Dækning af Tab ved Kornordningen, indkommer der gennem Foderafgifterne betydelige Beløb, som kan stilles til Raadighed for forskellige Formaal. I Overensstemmelse med det almindelige Princip, at de af en »Ordning« forarsagede Udgifter saa vidt muligt skal dækkes af de i Forbindelse med vedkommende Ordning indkrævede Afgifter, benyttes Foderstofafgifterne først til Dækning af Fragtbidrag, der udbetales ved Forsendelse af Foderstoffer til de fjernere Dele af Landet. Endvidere anvendes der Midler til Støtte for Ægproduktionen, hvis Omkostninger Ordningen har forhøjet, medens endelig Hovedparten stilles til Raadighed for Mælke reguleringen.

Norges Kornordning.

Indgrebene i Kornforsyningen i Norge stammer fra Tiden under og lige efter Verdenskrigen. Under denne opstod der Vanskeligheder for Korntilførslerne til Landet, hvorfor man ønskede at fremme den indenlandske Produktion med Henblik paa en eventuel ny Krigssituation. Den gældende Lov, af 22. Juni 1928, giver Staten Monopol paa Import af Hvede, Rug og Havre samt Formalingsprodukter heraf. Eksport af disse Varer kræver særlig Tilladelse. Staten er forpligtet til at tilvejebringe saadanne Mængder norsk eller fremmed Korn, som er nødvendige til Dækning af Landets Behov. Det er et Princip, at Varerne skal sælges til samme Priser overalt i Landet; de leveres

derfor fragtfrit til enhver Jernbanestation, og for Videre-transport til afsidesliggende Distrikter ydes der Godtgørelse. Udsalgspriserne fastsættes saaledes, at de dækker Omkostningerne samt muliggør Henlæggelser til nødvendige Fonds i Prisreguleringsøjemed. Loven bestemmer, at der skal findes saadanne Lagre af Kornvarer, at der med Hjælp af den indenlandske Avl altid er tilstrækkelige Forsyninger i Landet til eet Aars Behov med stærkt indskrænket Forbrug. De nævnte Opgaver er overdraget »Statens Kornforretning«, der traadte i Virksomhed fra 1. Juli 1929. Indkøbene foregaar gennem de udenlandske Eksportørers Agenter i Norge.

Støtten til den indenlandske Kornavl ydes ad forskellige Veje. For det første skal Staten til bestemte Overpriser købe alt norskavlet Hvede, Rug, Byg og Havre, som bliver den tilbudt, og som holder en vis Mindstekvalitet. Herfor skal betales den Pris, som svarer til Kornforretningens Udsalgspriser med Fradrag for Svind og Formalingsudgifter. Andre Udgifter, der har indvirket paa Udsalgsprisen, f. Eks. den faste Overpris paa det norske Korn og Fragt-, Lager- og Administrationsudgifter, skal altsaa ikke fradrages. Ifølge en Beregning foretaget af Statens Kornforretning har den faktisk udbetalte Overpris for norsk Korn i Forhold til samtidig gældende Importpriser i Gennemsnit for de første otte Aar af Kornforretningens Virksomhed andraget 4,90 Kr. pr. 100 kg. Det er imidlertid kun en mindre Del af det i Norge avlede Korn, der bliver solgt til Staten, i Budgetaaret 1937/38 75 000 Tons, heraf 36 000 Tons Hvede, 19 000 Tons Byg, 19 000 Tons Havre og kun godt 1000 Tons Rug.

Den beskrevne Ordning alene vilde derfor kun kunne støtte en begrænset Del af norsk Kornavl, hvorfor man endvidere har indført Korntrygden. I Henhold til Bestemmelser i Kornloven er der truffet Aftale med henimod 1000 Møller, hvorefter disse faar Adgang til at indkøbe Hvede, Rug, Byg og Havre direkte fra Dyrkerne paa de Vilkaar, som gælder ved Kornforretningens Køb af

norsk Korn. Møllen bliver holdt skadesløs, idet den fra Kornforretningen faar udbetalt et Beløb, »trygden«, svarende til den Overpris, Kornforretningen betaler ved direkte Køb. Denne trygd udbetales desuden — og dette er den mest praktiske af Støttebestemmelserne — til Korn dyrkerne for de Kornpartier, som disse sender til Møllerne til Formaling til eget Brug. Trygdeudgifterne bæres af Kornforretningen og maa af denne udlignes paa Udsalgspriserne.

Til dette kommer, at der fra 1934 af Kriselovens Midler er udbetalt Tillæg til saavel Kornlovens Overpris som trygden. Tillægene varieres til Dels efter Verdenspriserne og har været aftagende. Ifølge Statens Kornforretnings Regnskab har i Aaret 1. Juli 1937—38 trygden andraget 8,4 Mill. Kr., Overprisen 4,2 Mill. Kr. Krisetillægene har i dette Aar beløbet sig til 3,1 Mill. Kr.

Som nævnt blev Støtten til Korn dyrkningen især fremkaldt af Verdenskrigen. Det lykkedes i 1918 ved Hjælp af Tvangslov at bringe Høsten betydeligt i Vejret, men med paafølgende Tilbagegang i Tyverne. Den nuværende Kornordning synes derimod at have været Aarsag til en betydelig Fremgang for Hvededyrkningen, ligesom der i de sidste Aar spores Opgang for Byggen. Derimod er den beskedne Rugavl stagnerende eller nærmest lidt paa Retur, ligesom der er nogen Tilbagegang for Havren. Men trods den forholdsvis stærke Fremgang for Hveden — fra en Totalhost paa 16 000 Tons i 1927 til 68 000 Tons i 1937 — er der dog langt fra Tale om, at Landet kan brodføde sig selv. Noget saadant tilsigtes da heller ikke med Foranstaltningerne; man ønsker imidlertid at opretholde en Reserve — med Mulighed for Udvidelse i paakommende Tilfælde. Endvidere støtter man ad denne Vej Landbruget som Erhverv.

Hvedeimporten var i 1937 paa 237 000 Tons, Rugimporten var paa 120 000 Tons mod en Hjemmeavl paa 11 000 Tons. Trods Stigningen i Hvedeproduktionen har Importen paa Grund af Forbrugsstigning maattet forøges i de senere

Aar. Modsat har paa Grund af Nedgang i Forbruget Importen af de tre andre Kornsorter kunnet nedbringes. Norge er nu nær Selvforsyningen med Byg og Havre.

Norges Kraftfoderregulering.

Medens der i det svenske System af Støtteforanstaltninger sondres mellem en Brødkornsordning og en Fodermiddelordning, har Norge sondret mellem en Kornordning, hvorunder Byg og Havre, der forudsættes egnet til Menneskeføde, men i Hovedsagen anvendes som Foder, og en Kraftfoderregulering. Denne har været et Stridens Tegn i Norge, og Debatten omkring Landbrugsordningerne har for en stor Del samlet sig om denne Regulering, der da ogsaa danner en Hjørnesten i hele Systemet.

Baggrunden var, at Norge i Løbet af 1920'erne var naaet til at blive selvforsynende med animalske Levnedsmidler og endog havde faaet nogen Eksport. Der opstod da Tvivl om det hensigtsmæssige i at fortsætte Overskudsproduktionen paa Basis af importeret billigt Kraftfoder, der bl. a. ogsaa trykkede Prisen paa det hjemmeavlede Foder.

Kraftfoderomsætningen kulminerede i 1931 med 489 000 Tons. Da der efter et Fald i det daarlige Aar 1932 til 406 000 Tons paany kom Opgang, fulgte den første Foranstaltning i Form af en Rationering af Kraftfoderforbruget, iværksat fra 1. Juli 1934. Herefter skulde den enkelte Landbrugers Forbrug nedsættes med 25 pCt. af Gennemsnitsforbruget af indkøbt Kraftfoder i Aarene 1932 og 1933. Dette System blev allerede efter et Aars Forløb afløst af den nuværende Ordning med Afgift paa »Topforbruget« af Kraftfoder.

Formaalet med Foranstaltningerne er et dobbelt, dels at begrænse Forbruget af Kraftfoder for dermed at bremse den animalske Produktion, som ikke grunder sig paa norsk Planteproduktion, dels at stimulere denne indenlandske Planteavl. Paa Grund af Nødvendigheden af et vist Kraftfoderforbrug af Hensyn til en rationel Udnyttelse af det hjemmeavlede Foder er det kun Forbruget over en bestemt Grænse, man ønsker at ramme. Af administra-

tive Grunde har Afgiften imidlertid maattet lægges paa alt Kraftfoder; men der er da indført »Frinormer«, bestemte Mængder Kraftfoder, i Forhold til Antal Husdyr, for hvilke de indbetalte Afgifter efter Reguleringsaarets Udløb bliver refunderet.

Af en indkrævet Afgiftssum i Budgetaaret 1936—37 paa 7,7 Mill. Kr. blev 4,9 Mill. Kr. tilbagebetalt til Forbrugerne eller medgik til Administrationsudgifter. Det resterende Beløb anvendes til forskellige prishævende Foranstaltninger for den animalske Produktion. Afgiftssatserne varieres noget fra Tid til anden, navnlig efter Husdyrproduktionens Størrelse og Prisudsigterne. Gennemgaaende beskattes de forskellige Varer med 2—4 Kr. pr. 100 kg.

Paa Grund af forstyrrende Forhold er det svært at fastslaa Afgiftens Indflydelse paa Forbruget, som den skulde begrænse. Resultatet synes nærmest at være, at den tidligere ret stærke aarlige Stigning er blevet bragt saa nogenlunde til Standsning. Naar Forbruget ikke i højere Grad er blevet hæmmet, maa dette skyldes Reglen om Frinormerne. I 1936/37 kunde saaledes $\frac{2}{3}$ af samtlige Brug klare sig med det paa denne Maade beskyttede Forbrug. En Del af disse maa vel antages med Forsæt at have bragt deres Forbrug netop ned til det afgiftsfri Kvantum; men en Del maa ogsaa antages tidligere at have haft et endnu mindre Forbrug, saa at Reguleringen for deres Vedkommende overhovedet ikke rummer nogen Tilskyndelse til Besparelse. Tværtimod kan de for Ordningens Midler iværksatte Prishævninger give disse Brug Anledning til Udvidelser, ligesom der under en Ordning af denne Karakter kan være Tilbojelighed til at søge den tildelte Kvota udnyttet fuldt ud. Imidlertid kan det maa ske antages, at de Brug, der ikke i Forvejen har haft et Forbrug i Nærheden af det af Frinormerne beskyttede, netop bør udvide for at opnaa den mest økonomiske Blanding af hjemmeavlet og indkøbt Foder. Den »fabriksmæssige« Produktion, drevet væsentlig paa Basis af importeret Kraftfoder, har Ordningen derimod haft Betingelser for at hæmme.

Sveriges Mælkeregulering.

Den svenske Mælkeregulering har som Baggrund Prisfaldet, der var naaet ogsaa til den animalske Produktion. Mælkeproduktionen tog hovedsagelig Sigte paa Hjemmemarkedet, dog i Forbindelse med nogen Eksport. Bestræbelserne maatte da rettes imod en Frigørelse af Hjemmemarkedet fra Verdensprisfaldet samt mod at fordele Tabet ved Eksporten, sammenlignet med Hjemmesalget, paa samtlige Producenter.

Den første Mælkeregulering i Sverige blev indført fra 30. Juni 1932 efter Mønster fra Norge. Der indførtes for det første en Landsafgift af 0,2 Øre pr. kg Mælk; Afgiften ramte ikke blot Konsummælk, men ogsaa Mælk til Produktion af Smør og Ost til Salg. Provenuet skulde anvendes til Støtte for Eksportmejerierne. Dernæst blev der indført en lokal Regulering. Indenfor bestemte Omraader skulde der af den stedlige Mejerisammenslutning opkræves en Afgift af 2 Øre pr. kg Mælk og til Mælk omregnet Fløde. Beløbet skulde benyttes til Udligning af Producentpriserne paa Konsummælken og Mælken, der gik til Produktion af Smør og Ost. En saadan Forholdsregel maatte anses for paakrævet for at forhindre et Sammenbrud af Markedet for Konsummælk; Priserne her var ikke faldet i samme Forhold som Smørpriserne, hvorfor det maatte forventes, at flere Producenter vilde optage Leverancen af Konsummælk.

Allerede ved Forordningen af 26. Juni 1933 afløses dette System af en enkelt L a n d s a f g i f t af baade Konsummælk og Produktmælk. Hovedbestemmelsen er, at der for at forbedre Afsætningsforholdene for Mælk og Mejeriprodukter, naar Regeringen bestemmer det, skal opkræves en Afgift af i Riget solgt Mælk og Fløde paa højst 3 Øre pr. kg Mælk. Saafremt Mælken leveres til et Mejeri, opkræves Afgiften her, ellers hos Producenten. Afgiften har varieret en Del; i første Halvaar 1939 var den saaledes 1 Øre, men fra 1. Juli blev den for det nye Regu-

leringsaar forhøjet til 2 Øre. En Række Bestemmelser tilsigter at fritage den Produktion, der foregaar paa helt smaa Brug til kun lokalt Salg, fra Afgiften. Endvidere fritages visse Landsdele.

Siden 1933 bestaar der **F o r b u d m o d I n d f ø r s e l** af Mælkeprodukter, medmindre Tilladelse gives af Jordbrugsnævnet. Betingelsen herfor er, at Importøren betaler det samme Beløb, som i Tilfælde af Eksport kunde være ydet som Tilskud til vedkommende Vare. Dette vil altsaa sige, at Indførsel kun tillades, naar Importøren bekoster Eksport af en tilsvarende Mængde. Systemet ligner Kornordningens. Medens det i dette Tilfælde nærmest drejede sig om en Eksportstøtte, finansieret med Toldindtægter, synes Hovedvægten, saa vidt Mælkereguleringen angaar, at ligge paa Importhindringen. Smørimport kan da ogsaa vanskeligt stille sig fordelagtig og forekommer kun i ringe Omfang (naar »Svenska mejeriernas riksför-ening«, der administrerer Mælkeordningen, ønsker det). Derimod forekommer der nogen Import af Ost, idet man ikke har ønsket at øge Osteproduktionen paa Bekostning af Smørproduktionen.

I noje Sammenhæng med Mælkereguleringen staar Margarine- og Oliekageordningen. Den sidstnævnte er omtalt under Foderstofreguleringen. **M a r g a r i n e a f g i f t e n** i Sverige (margarinaccisen) stammer fra 1933; den blev indført for at hindre, at Margarinen som Følge af Mælkeafgiften blev stillet gunstigere i Konkurrencen med Smørret. I Begyndelsen blev dens Provenu anvendt til Eksporttilskudene til Smør samt for en Del til Kortuddeling til ubemidlede. Fra 1935 indgaar Beløbet ubeskaaret i Prisreguleringsfondet.

Efter de nugældende Bestemmelser maa Afgiften højest udgøre 60 Øre pr. kg, hvortil for importeret Vare kommer Tolden, 15 Øre. Afgiften var det første Aar kun sat til 20 Øre, men er siden gentagende forhøjet, i 1939 for en Tid op til Maksimumsbeløbet. Af Hensyn til Hovedformaalet, at hindre Overgang til Margarineforbrug, er

Forhøjelserne iværksat parallelt med Smørprisens Stigninger. Det nævnte Formaal maa iøvrigt siges at være opnaaet, idet Margarinesalget kun er vokset med godt 15 pCt. fra 1934 til 1938, men Smørsalget med 30 pCt. Dette er nu ikke meget mindre end Margarinesalget. En Bemyndigelseslov om Tvangsindblanding af Smør i Margarinen er ikke blevet benyttet.

Saavel Mælkeafgiften, Margarineafgiften som endvidere Oliekageskatten overføres uafkortet til S. M. R., som heraf først bestrider Omkostningerne ved Smørekporten og derefter udbetaler Resten som Tilskud til Produktmælken. Pristillæg til Eksporten betales for Smør samt til Smør omregnet Ost, kondenseret Mælk, Tormælk og Fløde med Beløb svarende til Forskellen mellem Hjemmemarkedsprisen for runemærket Smør af Middelkvalitet og den opnaaede gennemsnitlige Nettoeksportpris. Endvidere udbetales for det saakaldte Landsmør, produceret paa afsides beliggende Brug til lokalt Salg, et Pristillæg af 25 Øre pr. kg.

Prisudjævningsbidrag udredes for Mælk og Fløde, hvoraf Mælkeafgift er betalt, og som er anvendt til Produktion af Smør, Ost eller andet Mejeriprodukt. Landet er herved inddelt i seks Prisudjævningsdistrikter; ved Fordelingen begunstiges den nordlige Del af Landet ved forskellige Forskudsbidrag. I 1937—38 var den samlede Udbetaling paa 56,5 Mill. Kr.

Da Bidrag kun udredes for Produktmælken, beror et Mejeris Fordel af Ordningen paa Forholdet mellem Produktmælk og Konsummælk. Producenterne i Nærheden af Byerne afstaar en Del af Prisen til Landbrug med mindre gunstig Beliggenhed og undgaar til Gengæld Konkurrencekamp. Der er med andre Ord ved Systemet dannet et Slags Kartel, hvor de enkelte Medlemmer faar tildelt de Opgaver, de har de bedste Betingelser for at løse, medens Udbyttet deles ligeligt.

I 1938 indbragte Mælkeafgiften ca. 50 Mill. Kr., Margarineafgiften 25 Mill. Kr., og Oliekageskatten 12 Mill.

Kr. Det er dog klart, at disse betydelige Summer ikke angiver Landbrugets Nettofordel af Foranstaltningerne. Oliekageskatten betyder saaledes en Belastning af et vigtigt Raastof, forsvarlig fordi Salgspriserne holdes oppe og netop gennemført for at hindre disses Udnyttelse til Produktionsudvidelse. En Del af Margarineafgiften betales af Landbrugerne i deres Egenskab af Konsumenter. Endelig indbetales Mælkeafgiften af Producenterne; men en Del heraf overvælttes paa Konsumenterne, man har anslaaet ca. Halvdelen. Mælkereguleringens Hovedbetydning for Producenterne ligger da i den indenlandske Prisforhøjelse, samt i Udligningen mellem Producenterne, saa at disse saa vidt muligt faar samme Udbytte af deres Mælkeproduktion uanset dennes Anvendelse.

De svenske Priser for Konsummælk i Detailhandelen er en Del lavere end de danske. Ifølge »Socialstyrelsen« var de saaledes i 1938 24 Øre pr. kg mod 20 Øre i 1932. Det skal da kun i Forbigaaende nævnes, at Sverige synes at være naaet ret langt frem imod Løsningen af det ogsaa i Danmark aktuelle Spørgsmaal om en Rationalisering af Mælkehandelen. Dette er først og fremmest sket derigennem, at i de større Byer et enkelt Selskab, som Regel organiseret paa Andelsbasis, er naaet frem til at beherske Salget. Derefter har det været muligt at nedbringe Forhandlingsomkostningerne ved Afløsning af Vognsalget med Salg fra Butikker og Indskrænkning af disses Antal.

Ogsaa Spørgsmaalet om Rationalisering af selve Mejeridriften vækker Interesse i Sverige. Der er gennem den stærke Centralorganisation foretaget en Del Sammenlægninger og Nedlæggelser af smaa Mejerier. I Rigsdags-samlingen 1939 fremsatte to Medlemmer af Bondeforbundet et Forslag, hvorefter den, der vil ny- til- eller ombygge et Mejeri, forinden skulde indhente Tilladelse hos en særlig Myndighed. En lignende Bestemmelse kendes fra Tyskland. Efter Forslaget skulde Overtrædelse straffes med Bøder samt med Nægtelse af Prisudjævningsbidrag fra

Mælke reguleringen. Det paagældende Udvalg kunde tillægge Rationaliseringsarbejdet stor Betydning, men fandt dog Forslaget for vidtgaende.

Norges Mælke regulering.

Den første Statsforanstaltning til Støtte for Mælkeproduktionen kom i Norge allerede ved Omsætningsloven af 1930, hvorved blandt andre Varer ogsaa al Mælk, som omsættes, blev paalagt en Afgift. Denne er dog temmelig lav, $\frac{1}{4}$ Øre pr. Liter og indbringer ca. 1,5 Mill. Kr. aarligt. Beløbet administreres af Omsætningsraadet og anvendes navnlig til Landsforbundets Virksomhed, til Markedsregulering, Reklame m. m.

Imidlertid var i Løbet af 1930 og 1931 største Parten af Landets Mejerier blevet sammensluttet i ialt 8 Mælkecentraler for Landets forskellige Distrikter; Centralerne blev igen samlet i »Norske Melkeproducenters Landsforbund«. Organisationen indførte for sine Medlemmer en Udjævningsafgift af al Mælk, som sælges til Konsum til Fordeling paa Produktmælken. Da denne Regulering under private Former havde faaet meget stor Tilslutning, blev Ordningen ved Lov af 1931 gjort obligatorisk. I Modsætning til, hvad der gælder efter den svenske Ordning, betales Afgiften altsaa kun af Konsummælken. Afgiftens Beløb varierer efter Priserne og er af forskellig Højde i de enkelte Centraler. Ca. en Trediedel af Mejeriernes Mælkemængde sælges til Konsum.

Omkring 1930 naaede Norge at blive Eksportør af Smør, hvorefter den høje Smørtold maatte blive uden Betydning for den indenlandske Prisdannelse; i 1934 har man iøvrigt indført Importforbud. Man er derefter for at holde Smørprisen oppe skredet til indgribende Markedsregulering, der foretages af det allerede i 1928 dannede »Norske Mejeriers Eksportlag« i Samarbejde med Landsforbundet. De anvendte Midler er Sæsonudjævning ved Hjælp af Lagring samt i Perioder Tvang for Leverandorerne til Hjemtagning af Smør. Endvidere benytter Militæret ifølge Stor-

tingsbeslutning Smør i Stedet for Margarine, ligesom Staten bevilger et Beløb til Nedsættelse af Prisen for Smør til Hospitaler, Børnehjem og Alderdomshjem.

Den vigtigste og mest interessante Regel er dog Bestemmelsen om Indblanding af Smør i Margarinen. Denne Fremgangsmaade blev ogsaa i mindre Omfang benyttet tidligere, men da efter Margarineindustriens Ønske og nærmest imod Mejeribrugets Vilje, da man frygtede en Vareforfalsknings Konsekvenser blandt Kunderne. Imidlertid fik ved Margarine-loven af 1931 Regeringen Bemyndigelse til at paabyde en vis Smørindblanding i Margarinen. Indblandingsprocenten var fra først af kun 2,5, men blev hurtigt forhøjet, helt op til 20; gennemgaaende har den dog ligget omkring 10. Norge har herigennem skabt en meget elastisk Reguleringsbestemmelse, der til enhver Tid gør det muligt at finde Afsætning for Smørproduktionen.

Norge havde i 1930 en Smørproduktion paa 3 900 Tons, men en Margarineproduktion paa 47 000 Tons, hvori indgik 300 Tons Smør. I 1937 var Smørproduktionen naaet op paa 12 000 Tons, Margarineproduktionen var i dette Aar paa 54 000 Tons, men heri indgik nu 6 800 Tons Smør. Over Halvdelen af Smørproduktionen finder altsaa Afsætning i Margarineindustrien. Det er utvivlsomt Muligheden for at opnaa dette Resultat, der har foraarsaget, at Norge har valgt Indblandingssystemet, hvorimod denne Udvej ikke har været saa tiltrækkende for Sverige og Danmark, hvis Smørproduktion er langt større i Sammenligning med Margarineproduktionen.

Norge har dog ogsaa i Aarene efter 1931 haft et aarligt Eksportoverskud af Smør paa nogle faa Hundrede Tons. Eksporten har været benyttet i Udligningsøjemed navnlig for at undgaa alt for hyppige Forandringer i Indblandingsprocenten. Tabet dækkes af Omsætningslovens Midler eller ved Paaligning paa Centralerne.

Ved Kriseloven af 1934 blev der endvidere paalagt en Margarineafgift, der er sat i noje Forbindelse

med Indblandingsystemet, idet den skal være 10 Ore pr. kg Margarine, naar Smørindblandingsprocenten er 10 og forhøjes eller nedsættes med 1 Ore for hver Gang denne Procent gaar 1 under eller over 10. Denne Afgifts Provenu anvendes i Forbindelse med Krafftoderafgiftens til Tilskud til Produktmælken samt til det »Fjeld- og Gaardsmør«, der hjemmeproduceres i Egne, hvor der ikke er Adgang til at levere Mælken til et Mejeri. Kvaliteten af dette sidste er i de senere Aar stærkt forbedret, og dette Smør finder nu i ikke ringe Udstrækning Anvendelse i Margarinefabrikationen.

Mælkerereguleringen adskiller sig principielt fra Kornordningen derved, at noget tilsvarende dennes Trygdeordning ikke kendes. I Norge var navnlig tidligere Hjemmeproduktion til eget Brug af en ikke ringe Betydning; men det maa formodes, at Reglen om, at Støtteforanstaltningerne kun kommer den omsatte Produktion til Gode, har foraarsaget Nedgang i Selvforsyningen og saaledes delvis er Forklaringen paa den stærke Opgang i den af Statistiken omfattede Produktion. Mælkeproduktionen voksede fra 428 000 Tøns i 1930 til 636 000 Tøns i 1937. Da saavel den direkte konsumerede Mængde som Osteproduktionen er omtrent uforandret, er største Delen af Stigningen medgaaet til den omtalte meget stærke Forøgelse af Smørproduktionen.

De norske Konsummælkepriser ligger noget højere end de svenske, hvilket dog skyldes højere Priser til Producenterne, ikke større Udgifter til Mellemandelen, idet der ogsaa i Norge har været vellykkede Bestræbelser for at rationalisere denne. Endvidere bør det nævnes, at der siden 1934 aarligt har været givet Bevillinger paa Finansloven til et Laanefond for Mejerier. Dette yder lavt forrentede Laan til Rationalisering af Mejeridriften, ligesom der i visse Tilfælde tilstaas Statsgaranti for Laan til dette Formaal.

(Fortsættes.)